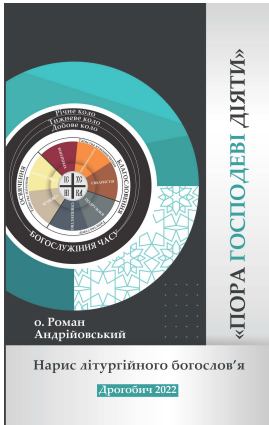

«Пора Господеві діяти».

Нарис літургійного богослов'я
по Андрійовський Роман

Бібліотека: Видання Дрогобицької духовної семінарії

Категорія: Видання ДДС

Рік: 2022

Сторінки: 400

Опис

Книга розповідає про основні етапи розвитку християнського богослужіння загалом та візантійського обряду і київської богослужбової традиції зокрема; представляє обрядові традиції Християнського Сходу і Заходу; з'ясовує головні літургійні поняття і терміни; виокремлює та пояснює основні структурні елементи літургійного священнодійства. Основним її завданням є не лише ознайомити з об'єктивними фактами, але й спонукати читача до глибших богословських роздумів над Літургією Церкви (Святими Таїнствами, требами та богослужбами добового кола), що сприятимуть усвідомленій, повній і діяльній участі в богослужінні та пошвавленню церковного життя.

Книга орієнтована на священнослужителів, семінаристів, студентів-богословів, катехитів і всіх мирян, які прагнуть поглибити свої знання у галузі літургійного богослов'я та історії християнського богослужіння.

- о. Роман Андрійовський. «Пора Господеві діяти». Нарис літургійного богослов'я. – Видавництво Дрогобицької духовної семінарії, 2022. – 400 с.

- Обкладинка - тверда, ламінована, частковий лак; суперобкладинка.

- Формат В5.

- УДК 27-528/-53-2(075.8)

ББК 86.37я73

А65

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА АВТОРА 3

ВСТУП. ЧОМУ І ЯК ШУКАТИ БОГОСЛОВСЬКІ СМИСЛИ ЛІТУРГІЙНОГО СВЯЩЕНОДІЙСТВА ЦЕРКВИ 7

Актуальність питання 7

Давні пояснення літургійного священнодійства Церкви 8

Сучасні пошуки богословських смислів: літургійне богослов'я 14

Особливості літургійного богослов'я як наукової дисципліни 16

Пошук богословських смислів через дослідження «анатомії» і «фізіології» Літургії Церкви 21

РОЗДІЛ І. ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ПІЗНАННЯ ХРИСТИЯНСЬКОГО БОГОСЛУЖІННЯ 25

1.1 Богослужбові книги 26

1.2 Типікони 26

1.2.1 Найдавніші типіки 26

1.2.2 Найвідоміші візантійські типіки 28

1.2.3 Типіки Унійної Київської Церкви 34

1.3 Біблійні тексти 36

1.4 Твори Святих Отців Церкви та інших християнських письменників 37

1.5 Літургійні коментарі і пояснення 38

1.5.1 Візантійські коментарі 38

1.5.2 Пояснення поствізантійської епохи 47

1.6 Пам'ятки церковного права 56

1.7 Агіографічна та паломницька література 57

1.8 Апокрифічна література 59

1.9 Нехристиянські свідчення 61

**РОЗДІЛ II. СТРУКТУРА ЛІТУРГІЙНОГО СВЯЩЕННОДІЙСТВА ЦЕРКОВ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ
ТРАДИЦІЇ 63**

2.1 Святі Таїнства та освячення і благословення 63

2.1.1 Євхаристія 66

2.1.2 Таїнства, освячення і благословення 68

2.2 Богослужіння часу 70

2.2.1 Добове коло богослужінь часу 70

2.2.2 Тижневе коло богослужінь часу 71

2.2.3 Річне коло 72

2.3. Паралітургійні практики 73

РОЗДІЛ III. ГОЛОВНІ ЕТАПИ ЛІТУРГІЙНОГО РОЗВИТКУ 77

3.1 Зародження християнського богослужіння 78

3.1.1 Загальні зауваги 78

3.1.2 Встановлення Вечері Господньої 81

3.1.2.1 Обставини звершення Тайної Вечері 81

3.1.2.2 Деякі розбіжності стосовно дати Тайної Вечері 82

3.1.2.3 Основні богословські акценти 86

3.1.3 Можливі елементи впливу єврейської релігійної традиції 90

3.1.3.1 Добове коло 90

3.1.3.2 Тижневе коло 95

3.1.3.3 Річне коло 96

3.1.3.4 Інші елементи юдейської традиції 100

3.1.4. Деякі богословські акценти 103

3.2 Богослужіння ранньої Церкви (I–III ст.) 106

3.2.1 Відділення від Храму і синагоги 106

3.2.2 Християнські моління в другій пол. I ст. 107

3.2.3 Богослужбове життя в II–III ст. 110

3.2.3.1 Євхаристійне богослужіння 111

3.2.3.2 Богослужіння часу 112

3.2.4 Характерні риси ранньохристиянського богослужіння 116

3.3 Літургія Церкви в епоху Вселенських соборів I тисячоліття 119

3.3.1 Значення Константинового миру 119

3.3.2 Вплив елленізму 125

3.3.3 Основні типи богослужінь 130

3.3.3.1 Катедральне 131

3.3.3.2 Монаше 132

3.3.3.3 Богослужіння міського монашества 133

3.4 Розмаїття обрядових форм Літургії Церкви 135

3.4.1 Виникнення літургійних обрядів 135

3.4.2 Богослужбові обрядові форми Християнського Заходу 137

3.4.2.1 Римо-Католицька Церква 137

3.4.2.2 Протестантські церковні спільноти 145

3.4.3 Обряди Християнського Сходу 149

3.4.3.1 Олександрійська (египетська) літургійна родина 151

3.4.3.2 Антіохійська літургійна родина 153

3.5 Розвиток візантійського богослужіння 158

3.5.1 Основні історично-географічні чинники 158

3.5.2 Постання візантійських літургійних книг 161

3.5.2.1 Розвиток повних чинів добового кола і Св. Таїнств 161

3.5.2.2 Формування пасхального і недільного циклів 163

3.5.2.3 Укладення повного літургійного року і типіків 167

3.5.3 Відмінності між студитським і єрусалимським уставами 172

3.6 Богослужіння київської обрядової традиції 175

3.6.1 Формування літургійної традиції (X–XI ст.) 175

3.6.2 Поширення студитського уставу (XI–XIV ст.) 182

3.6.3 Літургійна реформа кін. XIV – поч. XV ст. 186

3.6.4 Усталення київської богослужбової традиції (XV–XVII ст.) 190

3.6.5 Поділ київської церковної традиції на унійну та неунійну 192

3.6.6 Феномен латинізації в УГКЦ 197

3.6.6.1 Причини латинізації в XVII–XIX ст. 197

3.6.6.2 Етапи і приклади обрядових змін 204

3.6.7 Спроби відновлення ідентичності літургійного обряду (XIX – поч. XX ст.) 218

3.6.7.1 Особливості нової геополітичної ситуації 218

3.6.7.2 «Політично вмотивоване» літургійне очищення 221

3.6.7.3 Обрядові дискусії у першій пол. XX ст. 224

3.6.7.4 Нова геополітична ситуація і римські видання 229

3.6.8 Богослужіння УГКЦ в період радянського переслідування 232

3.6.9 Московські літургійні впливи 237

3.6.10 Літургійне життя УГКЦ у XXI ст. 240

РОЗДІЛ IV. ОСНОВНІ БОГОСЛОВСЬКІ СМИСЛИ ЛІТУРГІЙНОГО СВЯЩЕННОДІЙСТВА
247

4.1 Термінологічні зауваги 247

4.2 Богослужіння як релігійне священнодійство 251

4.3 Літургійне священнодійство у світлі документів II Ватиканського Собору 257

4.3 Взаємопов'язаність елементів Літургії Церкви 265

4.4 Євхаристійне богослужіння 271

4.5 Богослужіння часу 278

РОЗДІЛ V. ЛІТУРГІЙНЕ ОНОВЛЕННЯ 289

5.1 Проблематика богослужбового уставу 289

5.2 Літургійна реформа Римо-Католицької Церкви в XX ст. 292

5.2.1 Літургійний рух - предтеча літургійної реформи 292

5.2.2 Основні елементи реформи 301

5.3 Літургійні реформи візантійської літургійної традиції 305

5.3.1 Реформа Московського патріарха Никона у XVII ст. 305

5.3.2 Спроба реформи на Помісному соборі РПЦ (1917–1918) 308

5.3.3 Приклади локальних реформ візантійської літургійної традиції 313

5.3.3.1 Новий Скит (США) 313

5.3.3.2 Святопреображенський монастир (США) 316

5.4 Літургійне оновлення і УГКЦ 318

ВИСНОВКИ 327

ДОДАТКИ 333

№1: СТРУКТУРА ЛІТУРГІЇ ЦЕРКВИ 333

№2: СХІДНІ ОБРЯДОВІ РОДИНИ І ЦЕРКВИ 335

№3: ОСОБЛИВОСТІ МІСТАГОГІЙНОГО ТА СХОЛАСТИЧНОГО ПІДХОДІВ СТОСОВНО
ТАЇНСТВ 337

№4: ЗАКОНИ ЛІТУРГІЙНОГО РОЗВИТКУ 342

№5: ПАРАЛІТУРГІЙНІ ПРАКТИКИ 349

А. Євхаристійні практики 349

Б. Страсні моління 351

а. Хресна дорога 351

б. Пасії 352

В. Богородичні моління 355

а. Маївка 355

б. Розарій 358

в. «Ангел Господній» 361

Г. Дев'ятниці 361

Д. Побожні пісні 362

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА 365

ЗМІСТ 393

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ 397